

Editoriaal:

Grote maatschappelijke veranderingen en de politie

Cahiers Politiestudies
Jaargang 2014-4, nr. 33
p. 7-10
© Maklu-Uitgevers
ISBN 978-90-466-0647-6

Elke Devroe, Kees van der Vijver, Wim Hardyns & Auke van Dijk¹

Onze samenleving heeft te maken met vele en diverse ontwikkelingen. Men kan denken aan de internationalisering (onder meer van de criminaliteit), vergrijzing en verkleuring van de samenleving, evoluties in stadsontwikkeling, nieuw samengestelde gezinnen, horizontalisering (ook in gezagverhoudingen), technologische ontwikkelingen, de groeiende impact van sociale media en andere evoluties. Die ontwikkelingen hebben gevolgen voor de feitelijke (objectieve) én de gevoelde (subjectieve) maatschappelijke onveiligheid en vormen daarmee even zovele uitdagingen voor de veiligheidszorg. Dit geldt zeker voor de organisatie die een centrale rol speelt in die zorg: de politie. De ontwikkelingen beïnvloeden niet alleen het feitelijke werk, maar ook in brede zin de eisen die aan de organisatie worden gesteld. De verhouding tot de samenleving, de samenwerkingspatronen, de informatie die nodig is om het werk te kunnen verrichten, de technologie, de organisatie, de beleidsmatige inbedding: er zijn eigenlijk geen terreinen te bedenken waarop niet voortdurend aanpassingen noodzakelijk zijn. En steeds nadrukkelijker doet zich ook de vraag voor wat er in de toekomst nog verder zal veranderen in de samenleving en wat daarvan de consequenties zullen zijn voor het politiewerk.

In dit Cahier staan deze veranderingen centraal. Daarbij wordt zowel aandacht besteed aan een aantal belangrijke nieuwe maatschappelijke tendensen, als aan de mogelijke effecten ervan op de inhoud en de organisatie van het toekomstige politiewerk. Worden er nieuwe en andere eisen gesteld aan de politie op het vlak van nieuwe werkzaamheden, noodzakelijke kennis en vaardigheden, attitudes, toekomstige competenties? Is er nood aan een hernieuwde visie op politie, niet alleen intern maar ook in relatie tot partners op het vlak van de veiligheidszorg? Twee belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen komen aan bod: de verschuiving in demografie en de technologische innovatie. Twee auteurs schetsen deze grote ontwikkelingen en kaderen daarmee de thematiek van dit Cahier in een eerste deel. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op beide thema's, waarbij ook de concrete gevolgen voor politie en veiligheid aan bod komen.

¹ Gasteditoren Cahier 33.

Een eerste kadertekst door **Patrick Deboosere**, *Hoofd Onderzoeksgroep Interface Demography, Vrije Universiteit Brussel*, beschrijft de ontwikkelingen die een gevolg zijn van grootschalige migratie in België. Hij schetst een aantal vraagstukken die samenhangen met deze demografische transformaties, zoals de maatschappelijke veranderingen op het leefniveau, de kloof tussen arm en rijk, veranderingen in aard en type van (internationale) conflicten en de gevolgen ervan, en de dreiging die ervan uitgaat. Hij constateert dat er een grote en blijvende inzet nodig is om de problemen het hoofd te bieden en stelt als belangrijkste vraag: kunnen we solidair zijn? Want die solidariteit moet het cement vormen om de toekomst op te bouwen.

De technologische evolutie wordt geanalyseerd door **Paul van Lerberghe**, *director Engineering Optimis*. Hij gaat in algemene zin in op het vraagstuk van de elektronische beveiliging (security) en bespreekt een aantal belangwekkende ontwikkelingen in de technologie, zoals camera's, detectie, persoonsherkenning, biometrie en encryptie. Van belang is de toenemende integratie van de verschillende technische componenten en, in samenhang daarmee, de beheerssystemen. Hij waarschuwt voor een ad-hocbenadering en pleit voor een meer langetermijnbenadering via beveiligingsplannen op basis van risicoanalyses. Veiligheid als opportuniteit dus, niet als kostenpost.

Op het vraagstuk van de bevolkingssamenstelling bouwt **Wim Hardyns**, *professor Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht (UGent), Vakgroep Criminologie (VUB) en Faculteit Rechten (UAntwerpen)*, voort door de presentatie van een aantal empirische onderzoeken waarin de vraag centraal staat hoe (onder meer) sociaal vertrouwen, sociale controle, oordelen over de politie, de beleving van onveiligheid en criminaliteit samenhangen met wijkenmerken, en dan met name met de economische achterstelling van wijken. Achtergrond is de vraag of en in hoeverre collectieve weerbaarheid (zelfredzaamheid bij de aanpak van onveiligheidsproblemen) samenhangt met de (economische) achterstand van wijken. Dat blijkt het geval. Omdat collectief weerbare settings minder te lijden hebben van criminaliteit en overlast adviseert Hardyns daaraan aandacht te besteden in de vorm van programma's die erop zijn gericht die weerbaarheid te vergroten.

Ook op het gebied van de technologie wordt één thema verder uitgewerkt. In de bijdrage van **Coen van Gulijk**, *hoofddocent aan de universiteit van Huddersfield (UK)*, en **Wim Hardyns** staan drones centraal. Op dit terrein is sprake van een hele snelle ontwikkeling, zowel wat het gebruik voor de veiligheid betreft (observatie, wetshandhaving) als het (mogelijke) gebruik door criminelen (observatie, wapen, transport illegale middelen). Drones kunnen zowel op afstand bestuurbaar zijn als autonoom functioneren, en de interventiemogelijkheden ten opzichte van drones zijn beperkt. Dat maakt de bedreiging voor de veiligheid groot. Drones kunnen een zeer effectief en goedkoop moordwapen zijn.

In de bijdrage van **Auke J. van Dijk** en **Frank Hoogewoning**, *beiden verbonden aan de denktank Agora Politie & Veiligheid van de Eenheid Amsterdam van de Nederlandse Politie*, wordt dieper ingegaan op de vraag hoe de politie zou moeten omgaan met veranderende maatschappelijke contexten. Dat vereist in de eerste plaats zicht op wat er verandert in de samenleving, en in de tweede plaats het vermogen om daarop actie te ondernemen. Met name dit laatste blijkt vaak een probleem voor de politie. Om die reden heeft de Amsterdamse politie een methode ontwikkeld (RADAR) die dat moet faciliteren. In hun

bijdrage wordt die methode beschreven en wordt een praktijkvoorbeeld gepresenteerd dat laat zien hoe de methode werkt. Ook in deze bijdrage wordt gewezen op de belangen van programmasturing en van samenwerking.

Auteurs **Kees Van der Vijver**, *professor Emeritus universiteit Twente*, en **Lodewijk Gunther Moor**, *secretaris Stichting Veiligheid en Maatschappij, Den Haag*, richten zich eveneens op de politie, maar vanuit een wat bredere optiek. In de eerste plaats wordt een kort historisch overzicht gepresenteerd van de veranderingen in het functioneren van de politie over de achterliggende decennia. Daarnaast wordt een beeld geschetst van de terreinen waarop in de toekomst de meeste ontwikkelingen zijn te verwachten en ten slotte wordt een aantal praktische aanbevelingen geformuleerd om met die ontwikkelingen om te gaan. Er wordt geadviseerd om stelselmatig op strategisch niveau (maar wel in praktische zin: het moet gaan om het *werk* van de politiezaken) aandacht te besteden aan de vraag hoe de politie het beste kan reageren op belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen.

Dit overzicht wordt gevolgd door een bijdrage van **Willy Bruggeman**, *voorzitter federale politieraad*, die ontwikkelingen binnen de Belgische context schetst. De Belgische politie is zich meer fundamenteel gaan bezinnen over de toekomst, bijvoorbeeld in de vorm van een visiedocument voor de gewenste situatie in 2025. Dat moet te vrijblijvende en gefragmenteerde ontwikkelingen voorkomen, net zoals het een dam moet opwerpen tegen steeds maar groeiende prioriteitenlijsten die de organisatie snel brengen over de grenzen van wat zij aankan. Hij wijst erop dat toekomstgericht denken moeilijk is en bespreekt diverse aspecten die in dat denken een plaats moeten krijgen. Waar het in een goede toekomstverkenning vooral om moet gaan is discussie, over welke bakens waar moeten worden gezet en over welke concrete acties er moeten worden genomen in de sfeer van beleidsontwikkeling en programma's.

Ten slotte gaat **Hans Nelen**, *Hoogleraar Criminologie, Universiteit Maastricht*, in op de toekomst van het (internationale) rechercheren. Een onderwerp dat sterk in de belangstelling staat; de bestrijding van de internationale georganiseerde misdaad is een probleem dat niet alleen bestuurlijke en justitiële prioriteit geniet, maar dat ook wordt gekenmerkt door een toenemende mate van complexiteit. Deze vorm van criminaliteit wordt door de mondialisering en de technologische ontwikkelingen steeds diverser, meer fluïde en complexer. De digitale leefomgeving, de grensoverschrijdende processen en de migratie maken dat steeds meer en andersoortige informatie nodig is. En zelfs een andere aanpak: de nodale aanpak, die zich concentreert op processen en niet op gebieden. Deze veranderingen drukken een stempel op de ontwikkelingen van de georganiseerde misdaad en stellen nieuwe eisen aan de aanpak. De aanpak is tot op dit moment sterk reactief en wordt in hoge mate bepaald door verwachtingen die (bijvoorbeeld tussen landen) sterk uiteen kunnen lopen. Er is behoefte aan een informatiegestuurde aanpak op basis van een gedeelde visie. Met name in dat laatste moet worden geïnvesteerd.

De toekomst van de politie heeft vele facetten. In dit nummer van CPS kon slechts aandacht worden besteed aan een beperkt aantal ervan. Twee boodschappen staan centraal. Het is in de eerste plaats van groot belang beter zicht te krijgen op de maatschappelijke ontwikkelingen die het toekomstige functioneren van de politie zullen beïnvloeden. Daarvan zijn inmiddels verschillende voorbeelden te vinden. In de tweede plaats moet

de politie (en haar omgeving) aandacht besteden aan de vertaling van die inzichten in feitelijke activiteiten van de politie, in nauw overleg met partners in het veld. Het voortdurend stapelen van nieuwe taken en nieuwe prioriteiten brengt niet alleen de politie in een onmogelijke positie, het zal ook het maatschappelijk vertrouwen in haar functioneren negatief beïnvloeden. Meer sturing op de selectie van taken en prioriteiten, en meer aandacht voor de manier waarop die in de praktijk van alledag vorm moeten krijgen is dringend nodig.

Ten slotte wordt in dit Cahier een bijkomende rubriektekst aangeboden van **Jurriën Rood**, *freelance filmmaker en filosoof in Amsterdam*, onder de titel '*De woorden zijn ook een zorg van de politie(wetenschap). Over legitimiteit, vertrouwen, erkenning en andere stokpaardjes*'. Elk Cahier biedt de mogelijkheid om achteraan in een rubriek 'reacties' teksten te publiceren die reageren op eerdere teksten gepubliceerd in eerdere Cahiers. Deze tekst wenst te reageren op de bijdrage van Piet Van Reenen in *Cahier 'Het gezag van de politie'*. Onder de titel '*De legitimiteit van de politie is haar zorg niet*' ging Piet Van Reenen tekeer tegen het te pas en te onpas gebruiken van de term *legitimiteit* in discussies rondom politiegezag. Zijn analyse herijkte een paar centrale begrippen die als 'usual suspects' opduiken in de discussie rond (politie)gezag – legitimiteit, vertrouwen en effectiviteit. Zijn conclusie luidde dat legitimiteit het aspect is waar de politie zich nu juist geen zorgen over hoeft te maken en dat vertrouwen wel een zorg is van de politie. De bijdrage van Rood breidt het 'argument tegen legitimiteit' uit, borduurt voort op Van Reenens essay en gaat er soms mee in debat.